

Destination Onsö – Resurs för biosfärupplevelser del 2

Projektperiod

18 månader, 1maj 2012 till 31 oktober

Bakgrund

Vänerskärgården har länge varit en eftertraktad resurs som varit svår att tillgängliggöra, särskilt kommersiellt. Flera insatser har tidigare gjorts med större charterbåtar utan att lyckas få ekonomisk bärighet. Onsö är en ö på drygt 800 hektar i den södra delen av Mariestads skärgård på kajakpaddlingsavstånd från Mariestads centrum. Till Onsö finns ingen broförbindelse men en liten hamn på Onsö med nära anslutning till pir med bryggor på Dillö skapar kontakt med fastland via broar.

Förr fanns 3 hemman på Onsö, idag finns ett hus med 5 rum och kök samt ett mindre 1.5 plans timmerhus med ett rum och litet kök. Av ekonomibyggnaderna återstår endast en mängd byggnadsgrunder samt en större lada i sämre skick som används av arrendatorn. Sedan 2005 är merparten av Onsö naturreservat och arrenderas av en djurhållare som skapar naturbete genom att restaurera det landskap som helt vuxit igen med löv- och gransly. I övrigt pågår inget jord- eller skogsbruk på Onsö.

2010 förvärvade Naturvårdsverket den sista privatägda fastigheten tillsammans med en mindre hamnanläggning på Dillö för transporter till Onsö. I samband med detta fick Mariestads kommun

förfrågan att hyra bostadshusen. Kommunen såg en potential i att tillsammans med Göteborgs universitet kunna nyttja ön för utbildning och forskning tillsammans med ett utvecklat friluftsliv.

Länsstyrelsen planerar att under 2012 fatta det formella beslutet om utökning av naturreservatet till att omfatta hela Onsö, samt en mindre del av Dillö. Onsö tillsammans med stora delar av Torsöskärgården i övrigt klassas som riksintresse för det rörliga friluftslivet.

Genom en idéutvecklingscheck från Leader genomfördes under våren 2012 en inventering av intressenter och dess vilja att vara med att utveckla Onsö till en plats för Mariestads invånare, turister och studenter. De tillfrågade verksamheterna är intresserade och vill veta mer men förstudien har inte haft utrymme att påbörja något operativt arbete. Under denna förstudie inventerades spisarna i bostadshusen och det visade sig finnas sällsynta och mycket intressanta eldstäder. Bl.a. finns en öppen kakelugn med ovanlig konstruktion som skulle kunna dokumenteras av en murarstudent som examensarbete. I huset finns även en gammaldags murad bakugn.

Projektidé

Projektidén är att utveckla dels infrastrukturåtgärder som gör skärgårdshemmat på Onsö tillgängligt för allmänhet och näringsliv, samt att samla och stärka entreprenörsandan hos företagare som med Onsö som resurs kan få företaget att växa. Vi vill öka antalet turistiska produkter där Onsö utgör destination och upplevelsen. Detta bidrar till att göra Mariestads marina marknad mer exportmogen och följer det Svenska turistutvecklingsbolaget Svedest:s intentioner.

Projektidén föddes genom de frågeställningar som uppdagades i samband med Länsstyrelsens förfrågan till Mariestads kommun om att ansvara för byggnaderna på Onsö. Universitetsutbildningen Landskapsvårdens hantverk, hade då redan börjat använda Onsö som undervisningslokal men ansvarsåtagandet behöver en struktur som ser till många intressenters behov. Detta projekt ska leda till att skapa denna struktur och få så många nöjda parter som möjligt.

Behov

Turismbranschen är beroende av aktiviteter på platsen, så kallade reseanledningar. Utan något att göra, finns ingen anledning för besökaren att bli kund hos boendeanläggningen eller restaurangen.

Med aktiviteter på Onsö som guidade vandringar, fiske eller fågelskådning med guide, får besökaren en anledning till att stanna en extra natt på någon av Mariestads boendeanläggningar.

Projektet kommer även underlätta arbetet med att återskapa den kulturmiljö som kan utgöra en spännande arena för natur- och kulturturism i en högprioriterad miljö. Onsö är en av få öar i Vänerens skärgård som saknar förbindelse med fastland men ändå har bebodda hus kvar. Som naturreservat med skyddsvärd natur kan Onsö genom att utvecklas på ett hållbart sätt, bli ett besöksmål som visar den rekreativ utveckling som anammas inom biosfärområden. Mariestads kommun marknadsför sig och har ambitionen att vara en skärgårdskommun. Att göra Onsö tillgänglig för en bred målgrupp och integrera skärgården i undervisningen visar exempel på kommunens strävan att nå sin vision.

Liknande projekt

- Biosfärområdet har ett pågående projekt om Ekoturismutveckling samt marknadsföring av kanotleder i Väneren.
- Affärsutveckling pågår vid Göta Kanalområdet arbetar med att stärka företagen och området till att bli en exportmogen destinations enligt Destination Skaraborgs målsättning om att kraftigt öka antalet turistiska besök i norra Skaraborg.
- Östra och Norra Skaraborgs Leaderområden har ett fiskeutvecklingsprojekt som mycket gärna vill samarbeta i detta projekt.
- På Kållandsö i det Västra Leaderområdet pågår ett stort projekt som ska förlänga säsongen och öka besöksnäringen kring bl.a. Spiken och Läckö.

Projektet Destination Onsö fokuserar på infrastruktur och att samla företag med anknytning till destinationen. Biosfärområdets projekt vänder sig till mer självständiga besökare och underlättar kajakpaddlars vistelse med informationsmaterial. Projekt Destination Onsö bidrar till kanotprojektet genom att infrastrukturen förbättras. Kanotprojektet kan dra nytta av Onsöprojektet genom boendefrågan. Fiskeprojektet kan ses som ett systerprojekt med den andra projektledaren kan bistå med expertkompetens kring fiske medan Onsöprojektet kan underlätta kontaktvägarna och nätverkandet med lokala företag.

Projektägare är Mariestads kommun via kommunledningskontorets utvecklingsenhet. Med detta projekt tar Mariestads kommun tillvara på en unik resurs. Projektet är en metod och konkret insats i arbetet med att uppnå de mål kommunen har satt upp inom ramen för Biosfärområdet och Destination Skaraborg. Unikiteten kan även bidra till att locka nya studenter till utbildningar i Mariestad.

Projektets organisation och målgrupp

Projektledaren kommer kontinuerligt ha avstämningsmöten med berörda tjänstemän från Mariestads kommun och Länsstyrelsen. Näringslivet kommer bjudas in öppet via annonser i lokaltidningen. De funktioner på kommunen som främst är berörda är planeringschef, kommunbiolog, närings- och turismutvecklare samt mark- och exploatering.

Projektledare blir Linda Fröberg som övrig tid arbetar på Göteborgs universitet i Mariestad.

Göteborgs universitet, Ekhamraskolan, Vadsbogymnasiet kommer vara med att forma ”lägerskolan” Onsö efter sina behov men har i övrigt ingen större ledarroll än de övriga intressenterna näringslivet och ideella föreningar.

Nedanstående organisationer kommer involveras i projektet och är även delar av projektets målgrupp.

- ✓ Boendeanläggningar – genom möjlighet till paketerbjudanden innehållande boende på hotellet, dagsutflykt till Onsö, naturguide, lunch osv..
- ✓ Båt och fiskeföretag – får genom projektet möjlighet till fler produkter och tjänster. Turismnärings i Mariestad har stort behov av att kunna erbjuda båtjänster.
- ✓ Östra och Norra Skaraborgs fiskeutvecklingsprojekt kommer att fungera som ett systerprojekt som kan bidra med viktiga sakkunskaper.
- ✓ Biosfärområdet Vänerskärgården med Kinnekulle arbetar mot samma mål om ett hållbart friluftsliv. Biosfärområdets Ekoturismprojekt och Kajakpaddlingsprojekt passar väl in som sammarbetspartner.
- ✓ Svenska turistföreningen kommer att kontaktas för att eventuellt starta ett samarbete eftersom de skulle kunna inkludera Onsöboendet i sitt vandrarhemsutbud. Boendet på Onsö kan jämföras med STF:s fjällstugor.
- ✓ Länsstyrelsen – är intresserad av att naturreservatet utvecklas i rätt riktning, dvs. på ett hållbart sätt.
- ✓ Goda kontakter med Västsvenska turistrådet och organisationen för Naturrummet Viktoriahuset vid Läckö slott har etablerats.
- ✓ Marinteknikprogrammet på Vadsbogymnasiet bidrar med kunskaper om regler kring kommersiell båttrafik.
- ✓ Marinteknikprogrammet, naturprogrammet och byggprogrammet på Vadsbogymnasiet kan förlägga delar av undervisningen på Onsö.
- ✓ Ekhamraskolan som är en friskola för år 7-9 med inriktning på friluftsliv och hälsa samt internationalisering har ett starkt intresse av att bedriva delar av sin undervisning på Onsö.
- ✓ Naturvetenskapliga fakulteten på Göteborgs universitet kommer erbjuda sina studenter praktik, exkursioner och examensarbeten.
- ✓ Studentföreningen på GU i Mariestad, kan nyttja Onsö som studiesocial lokal.
- ✓ Friluftsförbundet kommer använda Onsö som utflyktsmål inom sina olika grupper för barn och vuxna.
- ✓ Sportfiskeklubben kommer förlägga vissa ungdomsläger till Onsö.

Projektets mål

Det primära målet är att finna en långsiktig självfinansiering för byggnader och anläggningar på Onsö så att de uppfyller de krav som ställs inom besöksnäringen. Projektet ska utreda om båda, ett eller inget av husen ska hyras ut kommersiellt och hur detta i så fall ska organiseras.

Vid projektets slut vill vi ha minst 4 båt företag som erbjuder båt taxitjänster med uppfyllda krav på sjöbefälsklassning och rätt klassad båt. Företagen ska marknadsföras via den gemensamma turismportalen www.vastsverige.com. Inbjudan till denna marknadsföring kommer vara öppen för allmänheten och marknadsföringen erbjudas alla som fyller kvalitetshöjande kriterier.

Projektet ska leda till minst 1 nytt arbetstillfälle och sammanslaget 2 bevarade heltidstjänster, bestående efter 5 år. Exempel på tjänster som kan komma till stånd är uthyrningsverksamhet,

naturguidning, båtcharter, administration, tillsyn och landskapsvård. De bevarade tjänsterna kan vara hos skärgårdsföretag med behov av nya möjligheter och samverkan för att överleva.

Andra mjuka värden som är svårare att mäta är välbefinnande bland kommunens invånare. En meningsfull fritid leder till kreativa tankar och en positiv attityd, vilket i sin tur leder till den energi som behövs för att hitta ett jobb, starta företag, hitta rätt väg i livet osv. Vinsten märks i uteblivna kostnader hos kommun och a-kassa.

Lärandeprocesser i tabellen räknar inte in alla de universitetsstudenter, gymnasie- och grundskoleelever som kommer att kunna åka till Onsö på lägerskola. Med lärande räknas kompetensutveckling för yrkesverksamma.

<i>Indikatorer</i>	<i>Antal</i>
Arbetsstillfällen. Antal nya arbetsstillfällen projektet skapar.	1
Bevarade arbetsstillfällen. Antal arbetsstillfällen projektet bevarar.	2
Nya företag. Antal nya företag som startas tack vare projektet.	
Gästnätter. Antal nya gästnätter projektet skapar.	20
Produktutveckling. Antal nya produkter som skapas i projektet.	4
Lärande. Antal deltagande i utbildningsaktiviteter i projektet.	20

Aktiviteter och uppgifter inom projektet

Projektet har två spår som möts och kompletterar varandra.

Det ena spåret är allmännyttan via grundskola, gymnasieskola och universitet samt ideella föreningar. Denna grupp är inte kommersiell men är betydelsefull för Mariestads kommuns attraktivitet. Denna målgrupp är intresserad av att hyra lokalerna genom arbetsinsatser. Hantverksstudenter på universitetet kommer erbjudas examensuppslag som dokumentation av kakelugnar eller den agrarhistoriska delen.

Det andra spåret är den kommersiella, som bygger på att stimulera turismföretag till att paketera säljbara produkter och därmed öka antalet gästnätter i Mariestads kommun. Detta bidrar till att nå

målet om en exportmogen turismdestination. Båt-, guide- och turismföretag ska bjudas in att delta i projektet genom öppna annonser i lokaltidningen.

Kopplingen mellan det ideella och det kommersiella är att företagen ska använda Onsö som en turistisk resurs och blir byggstenen ”Att göra” i den turistiska triangeln. (De andra två byggstenarna är Bo och Äta). Utan något att göra finns inte anledningen att bo eller äta på just denna plats.

Målet är att företagen skapar paket innehållande naturguidning, bad, fiske, lärande, tysthetsupplevelser, matlagningskurs utan elektricitet, friluftsbildning, kajakpaddling, långfärdsskridskoturer etc.

Genom projektet kommer företag med olika inriktningar att mötas och kunna skapa paket tillsammans. Hotell, vandrarhem, skeppare, fiskare, arrangörer och guider ska stimuleras att jobba tillsammans.

Företagsträffar kommer att genomföras 6 gånger, ca 1 gång var 3:e månad med undantag från högsommarsäsong. Det huvudsakliga arbetet med att skapa de nya produkterna kommer att ske under vintern 2012/2013 med marknadsföring via www.vastsverige.com senast under våren 2013.

Detta projekt finansierar den samordning som är nödvändig för att de olika intressenterna ska behålla en gemensam vision om destinationen. Resurser för att arbeta mot denna gemensamma målbild saknas utan projektstöd vilket gör att arbetet med intressenterna inte kan påbörjas förrän projektet är beviljat.

Studenter från Göteborgs universitet arrangerar Kick off aktiviteten och fungerar som testpiloter och volontärer för städning och iordningställande av bostadshus och utemiljö.

En uppgift inom projektet är att utreda vilka som kan boka bostadshusen för övernattnings och organisation för detta.

Utöver de aktiviteter och åtgärder som tagits upp i kostnadskalkylen, kommer Mariestads kommun gå in med vissa underhållskostnader vilket motsvarar hyra till Länsstyrelsen för de två bostadshusen. Dessa åtgärder bidrar till att nå projektets mål men tas inte upp i projektets kalkyl. Exempel på renovering- och underhållsåtgärder som kan komma projektet till del är:

- Vattenprover av dricksvatten samt rensning av brunn
- Besiktning, sotning och troligen renovering av eldstäderna i både det stora och lilla bostadshuset
- Renovering av fönster och fasad
- Iordningställande av dass
- Skapa fasta grillplatser
- Förbättra vandringsleder och ankoringsplatser för båtar

Länsstyrelsen kommer även att muddra och iordningsställa hamnen till en kostnad av ca 100 000 kr, vilket ekonomiskt ligger utanför projektet men tidsmässigt parallellt.

Mariestads kommun har i dagsläget ingen egen båt men arbetet i projektet förutsätter en del visningsresor och övrigt arbete på Onsö vilket medför att projektet har behov av båt. När projektet inleds kommer efter gemensam diskussion, någon av projektets intressenter köpa in en lämplig båt för gemensamt bruk, alternativt leasas en båt från något lokalt båtföretag. Båtmotor planeras att köpas nyare begagnad. Båt och motor kommer att få användas av studenter som behöver öva båtvana, för att stärka sina möjligheter på arbetsmarknaden. Vi räknar med ökad risk för slitage vilket motiverar en

”lagom” stark och begagnad motor. Inför studieresor, arbetsdagar osv. behövs även flytvästar till båten. Transportvägen till Onsö för grupper är via Torsö och Dillö. Denna väg innebär kortast och tryggast väg på vatten och störst parkering på land.

För matlagning och iordningställande av hus och utemiljö behövs grillredskap för matlagning över öppen eld samt redskap och verktyg som förvaras på Onsö. Dessa redskap kommer användas av alla olika intressenter vilket motiverar gemensamma redskap istället för att alla intressenter tar med egna redskap från fastlandet.

Geografisk avgränsning

Projektet genomförs i Mariestads kommun men ökad turism i Mariestads skärgård är till fördel för hela Destination Skaraborg eftersom besökaren är intresserad av vad en region har att erbjuda som helhet.

Resultatets spridning

Resultatet kommer att presenteras för Kommunfullmäktige under senhösten 2013. Politiken kan sedan ta med sig erfarenheterna till Skaraborgs Kommunalförbund och nätverket Destination Skaraborg.

Verksamheterna efter projektets slut

Efter projektet ska kontakterna företagare emellan vara så etablerat att fortsatt samarbete finner sig naturligt utan formella nätverk.

Hur uthyrningen av bostadshuset ska administreras ska utredas under projektet. Flera olika scenarier finns där Svenska turistföreningen inkluderar det stora huset under sina vingar eller att inget av husen hyrs ut kommersiellt, utan bokas internt av kommunens tjänstemän på liknande sätt som andra konferensrum.

Text och bild/Linda Fröberg
2012-03-27